

ЛОМАКА Олексій

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0009-0007-6292-4750>e-mail: lomakaos@gmail.com**РОЗВИТОК КАНУПОЛО ЯК СПОРТИВНОЇ ДИСЦИПЛІНИ: ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТРЕНЕРІВ В УКРАЇНІ**

Стаття присвячена дослідженню педагогічних аспектів розвитку кануполо як спортивної дисципліни та проблем професійної підготовки тренерів-викладачів в Україні. Розглянуто специфіку кануполо як командного водного виду спорту, що поєднує веслування на каяках з технікою володіння м'ячем та тактичною грою, що висуває особливі вимоги до педагогічної організації навчально-тренувального процесу. Охарактеризовано педагогічні засади багаторічної підготовки кануполістів через систему послідовних етапів: початкова підготовка, базова підготовка, спеціалізована підготовка та підготовка до вищої спортивної майстерності. Визначено структуру та педагогічний зміст основних видів спортивної підготовки: фізичної, технічної, тактичної, психологічної та теоретичної. Встановлено педагогічні особливості навчання техніки веслування та володіння м'ячем, що визначаються необхідністю одночасного формування веслувальних навичок та ігрових умінь командної взаємодії. Доведено, що веслувальна техніка в кануполо має суттєві відмінності порівняно з класичним веслуванням на байдарках, що потребує від тренера-викладача володіння специфічними педагогічними компетенціями. Представлено типові структури тренувальних занять, що демонструють методіку поєднання наземної та водної підготовки. Виявлено основні проблеми професійної підготовки тренерів-викладачів з кануполо: відсутність спеціалізованих освітніх програм у вищих навчальних закладах фізкультурно-спортивного профілю, недостатність науково-методичного забезпечення, обмежені можливості підвищення педагогічної кваліфікації. Обґрунтовано роль суддівсько-інструкторської підготовки як важливої педагогічної складової професійного становлення майбутніх тренерів-викладачів. Визначено перспективні напрями: створення системи неперервної професійно-педагогічної освіти тренерів-викладачів, розробка спеціалізованих навчальних програм, розширення науково-методологічної бази викладання кануполо для залучення нових фахівців та масового поширення виду спорту серед населення України.

Ключові слова: кануполо, педагогічні аспекти, професійна підготовка тренерів, багаторічна підготовка, суддівсько-інструкторська підготовка, популяризація виду спорту, Україна.

<https://doi.org/10.31891/pcs.2025.4.23>

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасний етап розвитку фізичної культури і спорту в Україні характеризується активним пошуком шляхів підвищення якості професійної підготовки фахівців спортивного профілю. Особливої актуальності набуває проблема професійного становлення тренерів-викладачів з нових та відносно молодих видів спорту, які потребують розробки науково обґрунтованих підходів до організації навчально-тренувального процесу та системи підготовки тренерських кадрів.

Кануполо як командний водний вид спорту, що поєднує елементи веслування на каяках, водного поло та командної тактичної гри, демонструє динамічний розвиток як на міжнародній арені, так і в Україні. Міжнародні правила кануполо ICF були остаточно розроблені в 1990 році. Було встановлено стандартні параметри ігрової

зони 30 м х 20 м, які пізніше були переглянуті до 35 м х 23 м для забезпечення більш динамічної гри. Ворота розміром 1,5 м х 1 м встановлюються на висоті 2 м над водою. Ігровий час складається з двох таймів по 10 хвилин кожен. Ці стандарти створили єдину основу для проведення міжнародних змагань та розвитку виду спорту.

Перший Чемпіонат світу з кануполо ICF відбувся у Шеффільді, Англія, у 1994 році і продемонстрував цей вид спорту за участю вісімнадцяти країн-конкурентів. Успіх першого чемпіонату світу засвідчив зростаючу популярність кануполо та його готовність до міжнародного визнання як повноцінного виду спорту.

Важливою віхою в розвитку кануполо стало його включення до програми Всесвітніх ігор. Вперше кануполо було представлено на Всесвітніх іграх у 2005 році в Дуйсбурзі, Німеччина. З того часу кануполо регулярно включалося до програми Всесвітніх ігор: 2009 рік у Гаосюньзі, Тайвань; 2013 рік у Калі,

Колумбія; 2017 рік у Вроцлаві, Польща; 2022 рік у Бірмінгемі, США. На Всесвітніх іграх 2025 року в Ченду, Китай, кануполо знову представлене в програмі змагань разом з іншими дисциплінами веслування на каное. Участь у Всесвітніх іграх значно підвищила престиж кануполо та сприяла його популяризації у різних країнах світу.

Сучасний етап розвитку фізичної культури і спорту в Україні характеризується активним розширенням спектру культивованих видів спорту та підвищенням вимог до якості професійної підготовки фахівців спортивного профілю [8, 10]. Офіційне визнання кануполо видом спорту в Україні у 2020 році актуалізувало проблему розробки науково обґрунтованих підходів до організації навчально-тренувального процесу та системи професійної підготовки тренерів-викладачів. Кануполо як командний водний вид спорту, що поєднує елементи веслування на каяках, водного поло та командної тактичної гри, висуває особливі вимоги до педагогічної організації підготовки спортсменів і професійних компетенцій тренерських кадрів.

Включення кануполо до програми Всесвітніх ігор з 2005 року [12], зростаюча кількість спортсменів в Україні, створення 14 регіональних підрозділів Федерації кануполо України та участь національних збірних команд у європейських та світових чемпіонатах свідчать про динамічний розвиток виду спорту. Водночас відсутність спеціалізованих освітніх програм підготовки тренерів, недостатність науково-методичного забезпечення та обмежені можливості популяризації виду спорту серед спортивної та наукової спільноти стримують його подальший розвиток.

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика професійної підготовки фахівців з фізичної культури і спорту розглядалася у працях М.М. Булатової [4], Т.Ю. Круцевич [8], В.Н. Платонова [10], М.П. Пітина [9], які досліджували різні аспекти підготовки тренерських кадрів та організації навчально-тренувального процесу. Питання веслувальної підготовки розглядалися у роботах В.Є. Виноградова [2, 3], Ю.Н. Стеценка [11], що становлять важливу

теоретичну базу для розуміння специфіки веслувальних видів спорту.

Міжнародні дослідження кануполо представлені у працях Ian Beasley [5, 6], який систематизував базові та просунуті навички і тактику кануполо, Duncan Cochrane [7], що розробив тренерський посібник для австралійського кануполо. Важливе значення мають офіційні правила ICF [14] та історичні дослідження розвитку виду спорту [12, 13].

Розробка у 2025 році Навчальної програми з кануполо для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, затвердженої Міністерством молоді та спорту України, стала важливим кроком у систематизації педагогічних засад підготовки кануполістів. Ця програма узагальнила передовий міжнародний досвід та практику роботи українських тренерів, визначила зміст і структуру багаторічної підготовки спортсменів на різних етапах.

3. ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Незважаючи на наявність окремих досліджень, залишаються недостатньо розробленими питання педагогічних аспектів підготовки спортсменів з кануполо в українському контексті, системи професійної підготовки тренерів-викладачів, методологічної бази для викладання та популяризації кануполо. Потребують вирішення такі проблеми: структура та зміст спеціалізованих освітніх програм для вищих навчальних закладів; система підвищення кваліфікації та сертифікації; методичне забезпечення навчально-тренувального процесу; умови формування професійних компетенцій з урахуванням специфіки виду спорту. Відсутні наукові публікації українською мовою для ознайомлення спортивної та наукової спільноти.

4. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті полягає у визначенні педагогічних аспектів розвитку кануполо як спортивної дисципліни та обґрунтуванні перспектив професійної підготовки тренерів-викладачів, розширення методологічної бази та популяризації виду спорту в Україні.

У дослідженні використано методи теоретичного аналізу та узагальнення

науково-методичної літератури з проблем підготовки спортсменів і тренерів-викладачів у веслувальних та ігрових видах спорту. Застосовано порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду розвитку кануполо, а також систематизацію педагогічних підходів до організації багаторічної спортивної підготовки та професійної освіти тренерів-викладачів.

5. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБҐРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Кануполо як спортивна дисципліна: специфіка та педагогічні особливості. Кануполо є командним водним видом спорту, який характеризується складною координаційною структурою рухової діяльності та поєднує елементи веслування на каяках з технікою володіння м'ячем у динамічних ігрових ситуаціях [5, 6]. Гра проходить у складних умовах на фоні безперервного маневрування, що вимагає розвитку максимальної та вибухової сили, силової витривалості, швидкості, спритності, гнучкості.

Особливості спортивної підготовки полягають у тісному взаємозв'язку навчання, виховання та удосконалення. Спочатку технічні прийоми, що вивчаються у процесі занять, поступово переходять у спеціальні навички, які органічно поєднуються з розвитком моральних і вольових якостей кануполістів. Спеціальна ігрова працездатність кануполістів внаслідок систематичних навчально-тренувальних занять підвищується. З фізіологічної точки зору, систематична спортивна підготовка комплексно діє на організм, підвищує його функціональні можливості, удосконалює рухові якості. Особливе значення у навчально-тренувальному процесі командного виду спорту надається вирішенню виховних завдань. Згуртованість колективу, здатність кожного з його членів віддати сили спільному вирішенню різноманітних ігрових завдань – запорука успіху в спортивній боротьбі [15].

Педагогічна специфіка кануполо полягає у необхідності одночасного формування веслувальних навичок та ігрових умінь. Веслувальна техніка в кануполо має особливості порівняно з класичним

веслуванням на байдарках [1, 11]. Канупольний варіант техніки є більш лабільним, але менш економічним, що відповідає ігровим обставинам, постійній боротьбі за м'яч та імпульсному характеру роботи [6]. Класична техніка веслування використовується як базова для постановки правильних рухових навичок [1].

Головними завданнями спортивної підготовки кануполістів є виховання морально-вольових якостей, зміцнення здоров'я, всебічно-фізичний розвиток, підвищення функціональних можливостей організму, оволодіння комплексом спеціальних і техніко-тактичних навичок, а також теоретичних знань з кануполо, гігієни та самоконтролю. Перелічені завдання дозволяють виділити у навчально-тренувальному процесі пов'язані між собою частини підготовки: фізичну, технічну, тактичну, психологічну і теоретичну [15].

Система багаторічної підготовки кануполістів реалізується через послідовні етапи, кожен з яких має специфічні завдання [10, 15]. Етап початкової підготовки спрямований на формування зацікавленості, всебічний фізичний розвиток, навчання базової техніки веслування та початкових прийомів володіння м'ячем. Педагогічна особливість полягає у поєднанні вправ на суші та воді, що вимагає від тренера-викладача вміння організовувати навчальний процес у різних умовах [14].

Розрізняють три рівні структури навчально-тренувального процесу: макроструктуру – макроцикли; мезоструктуру – мезоцикли та етапи тренування; мікроструктуру – окремі заняття та мікроцикли. Тренер-викладач може вибирати послідовність, зміст, наповненість і тривалість циклів і визначати специфіку засобів і методів для кожного з них. Для кануполо, як сезонного виду спорту, оптимальним можна розглядати макроцикл в межах року. Він дозволяє врахувати і календар спортивних змагань, холодний період року. Дає змогу максимально ефективно використовувати різні періоди [9, 10].

Заняття поділяються на навчальні, тренувальні, навчально-тренувальні, відновлювальні, модельні та контрольні.

Навчально-тренувальний процес структурується за трьома рівнями

циклування. Макроцикли тривалістю від кількох місяців до чотирьох років включають підготовчий, змагальний та перехідний періоди. Мезоцикли (3-6 тижнів) поділяються на втягуючий, базовий, контрольно-підготовчий, передзмагальний та змагальний. Мікроцикли тривалістю 3-14 днів (найпоширеніші – тижневі) включають втягуючі, ударні, відновлювальні, підвідні та змагальні типи.

Циклічне чергування періодів визначається закономірностями розвитку спортивної форми та спортивним календарем.

На етапі вищої спортивної майстерності підвищення результатів досягається не збільшенням обсягів навантажень, а визначенням їх раціонального співвідношення.

У канупольних командах майстрів підготовка до кожного туру чемпіонату, участь у змаганнях і відновлювальний мікроцикл являють собою цілісний завершений етап, структура якого відповідає підготовчому, змагальному та перехідному періодам, що відображено у таблиці 1 [15].

Таблиця 1.

Загальна характеристика періодизації навчально-тренувального процесу в кануполо

Період	Етап	Цілі	Навантаження	Приклад
Підготовчий період	Загальнопідготовчий	Збільшення рівня розвитку загальних рухових умінь. Розширення набору рухових навиків.	Відносно великий об'єм і знижена інтенсивність основних вправ; велике різноманіття навчально-тренувальних засобів	ЗФП, ігри, атлетика, бігові лижі
	Спеціально підготовчий	Збільшення рівня спеціальної підготовленості; вдосконалення більш спеціалізованих рухових і технічних можливостей	Об'єм навчально-тренувальних навантажень досягає максимуму; інтенсивність збільшується вибірково	Веслування на тренажерах, робота з м'ячем, важкоатлетична підготовка
Змагальний період	Змагальна підготовка	Вдосконалення спеціальної підготовленості в спорті, техніко-тактичні навиків;	Стабілізація і скорочення об'ємів навантажень, одночасно зі збільшенням інтенсивності спеціальних вправ з виду спорту	Прискорення на воді, відпрацювання кидка і пасу, тактика, командна взаємодія
	Безпосередньо передзмагальний період підготовки	Досягнення найкращої спеціальної підготовленості по виду спорту і готовності до головного змагання	Невеликий об'єм, висока інтенсивність; найбільш точна імітація спортивних змагань що передують	Відпрацювання комбінацій, тактики і ігрова підготовка
Перехідний	перехідний	відновлення	Активний відпочинок	

Етап базової підготовки вирішує наступні завдання: зміцнення здоров'я; сприяння гармонійному фізичному розвитку; формування та розвиток рухових якостей; підвищення рівня веслування; навчання техніці володіння м'ячем; закріплення технічних прийомів з урахуванням індивідуальних даних вихованців; тактична підготовка – розвиток умінь в індивідуальних, групових і командних діях; опанування тактики наступу та захисту, взаємодій у стандартних ситуаціях. [8]. Тренер-викладач має вміти диференціювати навантаження,

враховувати індивідуальні особливості спортсменів [4].

Етап спеціалізованої підготовки характеризується: підвищенням рівня спеціальної фізичної та веслувальної підготовленості; удосконаленням техніко-тактичних умінь, їх стабілізацією в процесі виконання в умовах дефіциту часу, у складних ігрових обставинах; розвитком якостей лідера за умов вирішення командних завдань спортивного поєдинку; удосконаленням сильних сторін індивідуальних антропометричних даних і

здібностей; виконанням модельних тестів для команд майстрів з усіх видів підготовки; участю у спортивних змаганнях найвищого рівня та виконанням розрядних спортивних нормативів (I розряду, КМС); набуттям знань щодо проведення навчально-тренувальних занять та організації спортивних змагань з кануполо [9].

Типовий тижневий мікроцикл підготовки кануполістів на етапі початкової підготовки характеризується поєднанням занять на суші та воді, спрямованих на всебічний фізичний розвиток та формування базових технічних навичок, що описано в таблиці 2 [15].

Таблиця 2.

Типовий тижневий план тренувань

День тижня	№ заняття	Переважає спрямованість	Тривалість, хв.
Понеділок	1	Виховання швидкості, швидкісно-силових якостей, сили, витривалості	90
	2	Удосконалення технічної підготовки	90
Вівторок	1	Удосконалення техніки нападу і захисту в індивідуальних тактичних діях	90
	2	Вдосконалення групових тактичних дій під час позиційного нападу та швидкого прориву	135
Середа	1	Удосконалення індивідуальних тактичних дій у нападі і захисті під час кидків у ворота з різних відстаней	90
	2	Удосконалення технічної підготовки під час групових дій	135
Четвер	1	Розвинення спеціальних фізичних якостей (швидкості, швидкісно-силових з веслом)	90
	2	Удосконалення техніки кидків м'яча у ворота. Групові взаємодії під час швидкого прориву	135
П'ятниця	1	Удосконалення індивідуальних, групових і командних тактичних дій. Навчальна гра з використанням прориву	135
Субота	1	Удосконалення індивідуальних технічних дій. Удосконалення стандартних положень у нападі за наявного 6-го гравця на полі. Захист за кількісної меншості	135

Представлений план демонструє педагогічні принципи: поступовість зростання навантажень, поєднання різних видів підготовки, обов'язкове включення спортивних ігор для всебічного розвитку.

Змагальна практика будується відповідно до внутрішніх українських календарів спортивних змагань, мети і завдань вихованців і команд з урахуванням пріоритету підготовки до великих офіційних міжнародних спортивних змагань у складі збірної команди України.

Особливе місце у навчально-тренувальному процесі з фізичної підготовки для груп спортивного удосконалення посідають вправи, що виконуються із застосуванням тренажерів.

Формування тактичних навичок починається з розвинення у юних кануполістів швидкої реакції та орієнтування, кмітливості, а також навичок, специфічних для ігрової діяльності (уміння обрати вірне рішення, швидко виконати його в різних ситуаціях нападу та захисту; уміння

взаємодіяти з іншими гравцями для досягнення перемоги над суперником, спостерігати і швидко виконувати слушні дії у відповідь тощо). З опануванням різних технік володіння м'ячем вихованці вивчають тактичні дії, пов'язані з цими заходами, і шукають можливості застосування їх в ігрових умовах і у спортивних змаганнях. Зараз у спорті важко досягти успіху лише завдяки тренуванням, підвищенню обсягу та інтенсивності тренувальних навантажень. Регулярна участь у спортивних змаганнях стає обов'язковою передумовою для набуття вихованцем необхідних у спортивних змаганнях якостей, волі до перемоги, підвищення надійності ігрових навичок і тактичної майстерності. спортивні змагання мають специфіку, тож і виховувати відповідні якості та навички можна лише завдяки спеціальним тренуванням і змаганням.

Важливою складовою підготовки на етапі спеціалізованої підготовки є суддівсько-інструкторська робота, яка закладає основи

для майбутньої тренерської діяльності (таблиця 3).

Таблиця 3.

Зміст суддівсько-інструкторської підготовки кануполістів

Напрямок	Зміст роботи	Форми реалізації
Теоретична підготовка	Вивчення правил, протоколів	Семінари, відеоаналіз
Суддівська практика	Суддівство тренувальних ігор	Практична робота
Інструкторська практика	Проведення розминки, навчання техніки	Робота з молодшими групами
Організаційна робота	Підготовка місць змагань	Організація турнірів
Методична підготовка	Складання конспектів, планів	Письмові роботи

Суддівсько-інструкторська підготовка формує глибоке розуміння правил гри [14], тактичного мислення, здатність аналізувати ігрові ситуації, що є основою педагогічної майстерності тренера [9].

Проблеми та перспективи професійної підготовки тренерів-викладачів потребують додаткового висвітлення, опрацювання та покращення. Аналіз сучасного стану виявляє низку проблем системного характеру. Головною є відсутність спеціалізованих освітніх програм підготовки тренерів з кануполо у вищих навчальних закладах. Більшість тренерів мають базову освіту з веслувального спорту [1, 11], проте специфіка кануполо як виду спорту, що поєднує веслування з командною грою, вимагає додаткових компетенцій.

Професійна діяльність тренера-викладача з кануполо характеризується унікальним поєднанням знань: веслувальний спорт, командні ігрові види спорту, педагогічна майстерність [8, 9]. Тренер повинен вміти навчати техніці веслування, прийомам володіння м'ячем, тактиці командної гри, забезпечуючи безпеку на воді [5, 6, 7].

Розвиток кануполо в Україні з 2014 року продемонстрував зростаючу потребу у кваліфікованих кадрах. Створення 14 регіональних підрозділів, формування дитячих команд, участь збірних у міжнародних змаганнях вимагає системної підготовки тренерів [13]. Необхідна розробка спеціалізованих освітніх програм у ВНЗ, що поєднують теоретичну підготовку з практикою [9]. Доцільним є створення системи підвищення кваліфікації через курси, семінари, майстер-класи з залученням міжнародних експертів [7]. Важливим напрямком є розширення методологічної бази для викладання кануполо. Необхідна розробка навчально-методичних посібників українською мовою, відеоматеріалів,

методичних рекомендацій [15]. Створення бази знань дозволить залучити нових фахівців до тренерського процесу.

Популяризація кануполо серед спортивної та наукової спільноти є пріоритетним завданням. Необхідні наукові публікації, що ознайомлюють з педагогічними особливостями виду спорту, організація науково-практичних конференцій, створення спільноти дослідників [12, 13]. Це сприятиме масовому поширенню виду спорту серед населення, залученню дітей та молоді до занять.

6. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Проведене дослідження дозволило визначити педагогічні аспекти розвитку кануполо як спортивної дисципліни та обґрунтувати перспективи професійної підготовки тренерів-викладачів, розширення методологічної бази та популяризації виду спорту в Україні.

Кануполо характеризується складною координаційною структурою рухової діяльності, що поєднує веслування на каяках з технікою володіння м'ячем та тактичною грою. Специфіка виду спорту визначає особливі вимоги до педагогічної організації навчально-тренувального процесу.

Педагогічні засади багаторічної підготовки кануполістів реалізуються через систему послідовних етапів: початкова підготовка, базова підготовка, спеціалізована підготовка, підготовка до вищої спортивної майстерності. Кожен етап має специфічні завдання та вимагає відповідних професійних компетенцій тренера-викладача.

Суддівсько-інструкторська підготовка виконує важливу функцію, закладаючи

основи для майбутньої професійної діяльності у якості тренерів-викладачів.

Проблеми професійної підготовки тренерів пов'язані з відсутністю спеціалізованих освітніх програм, недостатністю методичного забезпечення, обмеженими можливостями популяризації виду спорту.

Перспективи включають: розробку спеціалізованих освітніх програм; створення системи підвищення кваліфікації;

розширення методологічної бази; популяризацію через наукові публікації та конференції; залучення нових фахівців; масове поширення серед населення України.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку моделі професійних компетенцій тренера-викладача з кануполо, дослідження ефективності методик навчання, вивчення особливостей психологічної підготовки.

Література

1. Воронцов Ю. О., Маслячков Ю. М., Череди́ченко О. О. та ін. Веслування на байдарках і каное та веслувальний слалом : навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Київ, 2007. 104 с.
2. Виноградов В. Е. Комплексне використання мобілізаційних впливів для стимулювання працездатності спортсменів. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2007. № 4. С. 73–79.
3. Виноградов В. Є. Ефективність застосування спеціальних позатренувальних засобів у процесі розвитку спеціальної витривалості. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2007. № 5. С. 90–98.
4. Булатова М. М. Контроль фізичних навантажень у тренувальному процесі. Київ : Олімп. л-ра, 2004. 160 с.
5. Beasley Ian. Canoe polo – basic skills and tactics. Australia : Stern Turn Publishing Pty Ltd, 2010. 128 p.
6. Beasley Ian. Canoe polo – advanced skills and tactics. Australia : Stern Turn Publishing Pty Ltd, 2012. 156 p.
7. Cochrane Duncan. Canoe Polo Coaching Manual. Sydney : Australian Canoeing, 2000. 92 p.
8. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання : підручник. Київ : Олімп. л-ра, 2003. 390 с.
9. Пітин М. П. Теоретична підготовка в спорті : монографія. Львів : ЛДУФК, 2015. 372 с.
10. Платонов В. Н. Періодизація спортивного тренування. Загальна теорія і її практична імплементація. Київ : Олімп. л-ра, 2014. 624 с.
11. Стеценко Ю. Н., Никоноров А. Н. Підготовка веслярів на байдарках. Київ : Здоров'я, 1985. 120 с.
12. ICF Canoe Polo history. URL: <https://www.canoeicf.com/disciplines/canoe-polo/history>
13. Історія українського кануполо. URL: <https://canoepolo.org.ua/pro-sport/>
14. Правила кануполо за офіційною редакцією Міжнародної Федерації Каное / уклад. Федерація кануполо України. Київ, 2021. 88 с.
15. Ломака О. С., Ілясевич Ф. Я., Ілясевич Я. Я., Ткаченко М. О. Кануполо : навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Київ : Федерація кануполо України, 2025. 156 с.

References

1. Vorontsov, Yu.O., Maslachkov, Yu.M., Cherednychenko, O.O. et al. (2007). Vesluvannya na baidarkakh i kanoe ta vesluvalnyi slalom [Kayaking and canoeing and slalom: training program for children's and youth sports schools]. Kyiv, 104 p. [in Ukrainian]
2. Vynohradov, V.E. (2007). Kompleksne vykorystannia mobilizatsiinykh vplyviv dlia stymuliuvannya pratsездatnosti sportsmeniv [Complex use of mobilization influences to stimulate athletes' performance]. Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu, 4, 73-79. [in Ukrainian]
3. Vynohradov, V.Ye. (2007). Efektyvnist zastosuvannia spetsialnykh pozatrenuvannykh zasobiv u protsesi rozvytku spetsialnoi vytrivalosti [Effectiveness of special extra-training means in developing special endurance]. Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu, 5, 90-98. [in Ukrainian]
4. Bulatova, M.M. (2004). Kontrol fizychnykh navantazhen u trenuvальному protsesi [Control of physical loads in training process]. Kyiv: Olimp. l-ra, 160 p. [in Ukrainian]
5. Beasley, Ian (2010). Canoe polo – basic skills and tactics. Australia: Stern Turn Publishing Pty Ltd, 128 p.
6. Beasley, Ian (2012). Canoe polo – advanced skills and tactics. Australia: Stern Turn Publishing Pty Ltd, 156 p.
7. Cochrane, Duncan (2000). Canoe Polo Coaching Manual. Sydney: Australian Canoeing, 92 p.
8. Krutsevych, T.Yu. (2003). Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia [Theory and methods of physical education]. Kyiv: Olimp. l-ra, 390 p. [in Ukrainian]
9. Pityn, M.P. (2015). Teoretychna pidhotovka v sporti [Theoretical training in sports]. Lviv: LDUFK, 372 p. [in Ukrainian]
10. Platonov, V.N. (2014). Periodyzatsiia sportyvnoho trenuvannia. Zahalna teoriia i yii praktychna implementatsiia [Periodization of sports training. General theory and its practical implementation]. Kyiv: Olimp. l-ra, 624 p. [in Ukrainian]
11. Stetsenko, Yu.N., Nykonorov, A.N. (1985). Pidhotovka veslariv na baidarkakh [Training of kayak rowers]. Kyiv: Zdorovia, 120 p. [in Ukrainian]
12. ICF Canoe Polo history. Retrieved from: <https://www.canoeicf.com/disciplines/canoe-polo/history>
13. Istoriia ukrainskoho kanupolo [History of Ukrainian canoe polo]. Retrieved from: <https://canoepolo.org.ua/pro-sport/> [in Ukrainian]

14. Pravyla kanupolo za ofitsiinoiu redaktsiieiu Mizhnarodnoi Federatsii Kanoe [Canoe polo rules by official edition of International Canoe Federation] / compiled by Federatsiia kanupolo Ukrainy. Kyiv, 2021. 88 p. [in Ukrainian]

15. Lomaka, O.S., Iliasevych, F.Ya., Iliasevych, Ya.Ya., Tkachenko, M.O. (2025). Kanupolo: Navchalna prohrama dlia dytiacho-yunatskykh sportyvnykh shkil [Canoe Polo: Training program for children's and youth sports schools]. Kyiv: Federatsiia kanupolo Ukrainy, 156 p. [in Ukrainian]

Abstract

LOMAKA Oleksii

Khmelnytskyi National University

DEVELOPMENT OF CANOE POLO AS A SPORTS DISCIPLINE: PEDAGOGICAL ASPECTS AND PROSPECTS FOR PROFESSIONAL TRAINING OF COACHES

The article is devoted to the study of pedagogical aspects of canoe polo development as a sports discipline and problems of professional training of coach-educators in Ukraine. Canoe polo is characterized as a team water sport that combines kayaking with ball handling technique and tactical play, requiring simultaneous high-level paddling preparation, technical mastery and tactical thinking. The pedagogical foundations of long-term training of canoe polo players are analyzed through the system of sequential stages: initial training aimed at forming interest and basic skills, basic training focused on stable technical skills development, specialized training for advanced technical-tactical improvement and referee-instructor preparation, and training for higher sports mastery oriented towards achieving highest international results. The types of sports training are characterized: physical preparation including general, auxiliary and special training; technical preparation focused on paddling technique and ball handling skills; tactical preparation developing individual, group and team actions; psychological preparation forming volitional qualities and team cohesion. The pedagogical features of teaching paddling technique and ball handling, organization of tactical training and psychological support are determined. Typical training session plans demonstrating pedagogical principles are presented. The problems of professional training of coach-educators in canoe polo are analyzed, including the absence of specialized educational programs in higher education institutions, insufficient methodological support, and limited opportunities for popularization of the sport among sports and scientific community. The role of referee and instructor training as an important component of professional development of coaches is considered. The prospects for developing professional training system are determined: development of specialized educational programs, creation of advanced training system, expansion of methodological base through development of teaching materials and video content, popularization of canoe polo through scientific publications and conferences, involvement of new specialists in coaching process, mass dissemination of the sport among Ukrainian population. The necessity of expanding methodological base for teaching and popularization of canoe polo among sports and scientific community is substantiated.

Keywords: canoe polo, pedagogical aspects, professional training of coaches, long-term training, referee and instructor training, sport popularization, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції / Received 22.11.2025

Прийнята до друку / Accepted 14.12.2025